

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ & ΕΠΑ.Λ. Β'

21 ΜΑΪΟΥ 2012

ΚΕΙΜΕΝΟ

Πανανθρώπινο μήνυμα τέχνης

Κάθε πολιτισμός έχει τα όρια και το στίγμα του στον ιστορικό χώρο και χρόνο. Μέσα ωστόσο στην ιστορία του κόσμου, το αρχαιοελληνικό αισθητικό **επίτευγμα** σημαδεύει την καταγωγή μιας τέχνης με πανανθρώπινο μήνυμα και με διαστάσεις παγκόσμιες, θα έλεγα σχεδόν εξωχρονικές. Πρώτη έκφραση της αποστασιοποίησης του ανθρώπου από την αναγκαιότητα της φύσης, χάρη στη μεταμόρφωση της ύλης σε πνεύμα, το ελληνικό πλαστικό κατόρθωμα δηλώνει την επίμονη και έλλογη προσπάθεια του καλλιτέχνη να **δαμάσει** το πάθος και τη μοίρα με τα έργα του νου και της καρδιάς, αυτά που φέρνουν τον άνθρωπο όλο και πιο κοντά στο Θεό, αυτά που τον οδηγούν δίπλα στο συνάνθρωπο.

Αποκρυστάλλωμα μιας ορθής και όρθιας σκέψης, το αρχαίο άγαλμα (μεμονωμένο ή ως αναπόσπαστο μέρος αρχιτεκτονικού συμπλέγματος) καθαγιάζει και αγλαΐζει¹ τους χώρους της πόλης. Σήμα ανάτασης ψυχικής και ορόσημο πανάρχαιας μνήμης, θυμίζει στους πολίτες την αμέριστη ευθύνη τους για τη συνοχή της κοινωνικής ομάδας και ορθώνεται εγγυητής της ιστορικής αλληλεγγύης του συνόλου. Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας, έτσι όπως την ονειρευόταν η νεογέννητη δημοκρατία και έτσι όπως την ορίζει η πλατιά ειρηνευτική κίνηση του θεϊκού βραχίονα στο αέτωμα του ολυμπιακού ναού. Κίνηση που αναδεικνύει τον Απόλλωνα ρυθμιστή στη διαμάχη του ανθρώπου με το ζώο, με το μυθικό Κένταυρο, στην Ολυμπία, και οργανωτή της ζωής μέσα στο φως του λόγου. Το πέρασμα από το μύθο στο λόγο έγινε, χάρη στην τέχνη, άγαλμα, θέαμα και θεωρία. [...]

Το πέρασμα από το ζώο, την άγρια φύση και τους αγρούς, στο δομημένο άστυ και στην οργανωμένη πόλη, ας πούμε τη θεϊκή **μετάβαση** από την κυνηγέτιδα Άρτεμι στην πολιάδα Αθηνά, δηλώνει με κάθε της μορφή και σε κάθε της βήμα η αρχαία ελληνική τέχνη, πρώτη αυτή εγρήγορση του ανθρώπου στον κόσμο του ελεύθερου πνεύματος. Αυτό ίσως είναι το συνοπτικό μέγιστο μάθημα του αρχαιοελληνικού βιώματος, των ανθρώπων που πρώτοι σμίλευσαν στο ξύλο, στην πέτρα και στο μάρμαρο, τη μορφή της εσωτερικής ενατένισης, συνδυασμένη με την ιδεατή **πληρότητα** της φυσικής ομορφιάς. Μαρτυρεί για τα λεγόμενά μου το αινιγματώδες χαμόγελο του αρχαϊκού κούρου και η ανείπωτη έκπληξη στο βλέμμα της κόρης μέσα στην πολύπτυχη φορεσιά της.

Ιδού η απαρχή της προσπάθειας για γνώση και για αυτογνωσία, ιδού το πρώτο ερωτηματικό, το για πάντα αναπάντητο, ιδού η αυγή του μυστηρίου που οδήγησε τον άνθρωπο να γίνει πλάστης αθάνατου έργου, δημιουργός δηλαδή θεών. Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο. Το συντροφικό συναπάντημα του ανθρώπου με τους θεούς διδάσκει η αρχαία αισθητική, στην προσπάθειά της να αιχμαλωτίσει την τέλεια μορφή την πάντα μετέωρη και πάντα τεταμένη προς μια ιδεατή πληρότητα, προς ένα αέναο γίνεσθαι. Να γιατί η αρχαία τέχνη μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή: είναι η τέχνη πυξίδα και σταθερός προσανατολισμός, αυτή που δεν γνώρισε αμηχανίες και αγνοεί τα αδιέξοδα, γι' αυτό και εμπνέει κάθε αναγέννηση, γι' αυτό και μένει η βάση κάθε πνευματικής παλιννόστησης προς το **ουσιώδες**, δηλαδή τη δημιουργία ελευθερίας.

Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ, *Πολιτισμός και Ελληνισμός, Προσεγγίσεις*, Αθήνα 2007,
(Διασκευή)

¹ αγλαΐζω = λαμπρύνω

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κείμενου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. **Η αρχαία τέχνη θα μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή.** Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της φράσης σε μια παράγραφο (70-90 λέξεις).

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε τους δύο τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί η συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με μία αναφορά για κάθε τρόπο (μονάδες 6).

β) Να εντοπίσετε στο κείμενο τέσσερις λέξεις ή φράσεις με μεταφορική σημασία (μονάδες 4).

Μονάδες 10

B3. α) **επίτευγμα, δαμάσει, μετάβαση, πληρότητα, ουσιώδες:** Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

β) **έλλογη, κοντά, συνοπτικό, φυσικής, αιχμαλωτίσει:** Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

Μονάδες 10

B4. Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης στις παρακάτω φράσεις και να τις μετατρέψετε στο αντίθετο είδος:

Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας (μονάδες 2).

Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο (μονάδες 3).

Μονάδες 5

Γ1. Σε ημερίδα του δήμου σου με θέμα «Τέχνη και Ζωή» συμμετέχεις ως εκπρόσωπος του σχολείου σου με εισήγηση 500-600 λέξεων. Στην εισήγηση αυτή αναφέρεσαι στην προσφορά της Τέχνης στους νέους σήμερα, καθώς και στους τρόπους με τους οποίους μπορεί το σχολείο να συμβάλλει στην ουσιαστική επαφή τους με αυτήν.

Μονάδες 40

A1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το κείμενο αναφέρεται στην οικουμενική διάσταση της αρχαίας ελληνικής τέχνης. Μέσω της τέχνης, ο δημιουργός καταβάλλει προσπάθεια να απεικονίσει το πνεύμα, να τιθασεύσει ένστικτα προκειμένου να προσεγγίσει το θείο αλλά και το συνάνθρωπο. Το καλλιτεχνικό δημιούργημα ως θεματοφύλακας της ιστορίας, όχι μόνο κοσμεί αλλά υπογραμμίζει επιπλέον στον πολίτη το χρέος του για συνοχή του κοινωνικού ιστού μέσα στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινότητας. Το έργο τέχνης δηλώνει την επιβολή του λόγου στα πάθη, την αφύπνιση του πνεύματος και την ομορφιά. Συνεπώς η αρχαία ελληνική τέχνη αποτελεί την απαρχή ενδοσκόπησης της αθάνατης δημιουργίας και ανθρώπινης τελειότητας. Είναι υπόβαθρο αναγεννητικής προσπάθειας και έκφρασης ελευθερίας.

B1. Η αρχαία τέχνη θα μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή. Το αρχαίο ελληνικό ιδεώδες εκφρασμένο μέσα από την τέχνη περνά πανανθρώπινα μηνύματα τα οποία σήμερα έχουν παγκόσμια εμβέλεια. Οι αρετές, οι ες αις συνδεδεμένες με το μέτρο, τον ορθό λόγο, όπως δηλώνεται - μέσα από την ελληνική πλαστική, το αίσθημα της ψυχικής πληρότητας και η ιστορική μνήμη που εγγράφεται στους αρχαίους νόμους. Τα ειρηνευτικά μηνύματα και το ολυμπιακό πνεύμα μετουσιώνονται στους αθλητικούς αρχαίους και μη χώρους. Έτσι ο αρχαίος πολιτισμός ανέκαθεν υπήρξε φάρος στο αδιέξοδο της ανθρώπινης συνείδησης και λειτουργεί ως πυξίδα στην πρόοδο και την αναγέννηση.

B2.α. Η συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο χρησιμοποιεί δυο τρόπους πειθούς: α. επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη με μεταφορικές εκφράσεις, σχήματα λόγου και συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο και β) επίκληση στη λογική του δέκτη με επιχείρημα: «να γιατί η αρχαία τέχνη...ζωντανή» συμπέρασμα «είναι η τέχνη πυξίδα...ελευθερίας» προκείμενες

B2.β.

- Σε κάθε της βήμα η αρχαία ελληνική τέχνη
- Η αυγή του μυστηρίου
- Πνευματικής παλιννόστησης
- Φως του λόγου

B3.α.

- ✓ Επίτευγμα: κατόρθωμα
- ✓ Δαμάσει: τιθασεύσει
- ✓ Μετάβαση: πέρασμα
- ✓ Πληρότητα: ολοκλήρωση
- ✓ Ουσιώδες: θεμελιώδες

B3.β.

- ✓ Έλλογη: άλογη
- ✓ Κοντά: μακριά
- ✓ Συνοπτικό: διεξοδικό
- ✓ Αιχμαλωτίσει: αποδεσμεύσει
- ✓ Φυσικής: τεχνητής

B4.α.

A. Το ζώο δαμάστηκε από την ελληνική τέχνη πριν ανακαλυφθεί ο τέλειος άνθρωπος

B. Τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας διαγράφονται από τον τεχνίτη

G1. Επικοινωνιακό πλαίσιο: προφορική εισήγηση σε ημερίδα του δήμου.

Προσφώνηση: Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί συνδημότες,

Πρόλογος:

Η διαχρονική αξία της τέχνης στη ζωή του ανθρώπου είναι αναμφισβήτητη, πολύ περισσότερο μάλιστα σε μια εποχή αποπνευματοποίησης και κατίσχυσης του υλιστικού προτύπου. Αποτελεί, λοιπόν, μεγάλη τιμή για εμένα να έχω την ευκαιρία, ως εκπρόσωπος του σχολείου μου, να μιλήσω για το ρόλο της καλλιτεχνικής δημιουργίας στη ζωή του νέου αλλά και για τους τρόπους με τους οποίους αυτή μπορεί να καλλιεργηθεί μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα.

Α' ζητούμενο: Η προσφορά της τέχνης στους νέους

Η τέχνη ως αισθητική έκφραση της ζωής, ασκεί ευεργετική επίδραση στους νέους. Επί της ουσίας, η προσφορά της τέχνης έγκειται στην ποιότητα των ιδεών, στην αισθητική συγκίνηση που προκαλεί ο πομπός-καλλιτέχνης αλλά και στην 'ποιότητα' του δέκτη. Με τα μηνύματά της η τέχνη δίνει ερεθίσματα για προβληματισμούς και ενισχύει την κριτική αντίληψη ως αντίδοτο στην πνευματική οκνηρία και τη μαζοποίηση.

Η τέχνη επιδρά θετικά στην ηθική διαμόρφωση της προσωπικότητας του νέου γιατί:

- Οδηγεί στην αυτοκριτική και την κατάκτηση της αυτογνωσίας.
- Ημερώνει ηθικά το νέο, τον συγκινεί αισθητικά.
- Προσφέρει υγιή πρότυπα, ώστε οι νέοι να αποκτήσουν υψηλό αίσθημα ευθύνης και να υιοθετήσουν ιδανικά, όπως η ελευθερία και η δικαιοσύνη, το μέτρο.
- Ο νέος χάρη στην τέχνη, καλλιεργεί την καλαισθησία του, αποκτά δηλαδή υγιή αντίληψη περί του ωραίου, εξευγενίζεται και παρωθείται στη δημιουργία. Βέβαια, η τέχνη αποτελεί και μέσο έκφρασης συναισθημάτων ιδιαίτερα κατά την περίοδο της εφηβείας.
- Γίνεται σύντροφος του νέου σε όλες τις περιπέτειες του βίου του. Μπορεί να ανακουφίσει τις λύπες του, να αμβλύνει τη στενοχώρια του και την αισιοδοξία για το μέλλον.
- Η τέχνη συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση του νέου επισημαίνοντας την κοινή μοίρα των ανθρώπων καθώς όλοι έχουν παρόμοια υπαρξιακά και πανανθρώπινα προβλήματα.
- Τον ευαισθητοποιεί μέσα από την προβολή των σύγχρονων προβλημάτων και αυξάνει την αγωνιστικότητά του για την επίλυσή τους, παρέχοντας οράματα.
- Η γνήσια τέχνη είναι συντελεστής της πολιτιστικής ταυτότητας του νέου καθώς καταδεικνύει τη συνέχεια του έθνους, βοηθά στην τόνωση της εθνικής του συνείδησης, ιδιαίτερα σε μια εποχή πολιτιστικού ιμπεριαλισμού, όπως η σημερινή.

Β' ζητούμενο: Ρόλος της τέχνης στο σχολείο

Τα παραπάνω προσδιορίζουν την προσφορά-αξία της τέχνης για το σύγχρονο νέο. Επειδή, όμως, τίποτα στη ζωή μας δεν παρουσιάζεται με απόλυτη μορφή, στο σύγχρονο σχολείο ο ρόλος της τέχνης είναι απαραίτητο να αναβαθμιστεί.

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2012

- Τις τελευταίες δεκαετίες, η σύγχρονη εκπαίδευση είναι αρκετά νοησιαρχική και δεν αφήνει στο παιδί πρωτοβουλίες δημιουργικές, ούτε ευκαιρίες για ελεύθερη έκφραση και προβολή του προσωπικού στοιχείου. Αντίθετα, αντιμετωπίζει το παιδί σαν πλάσμα που δεν έχει συναίσθημα και πνευματικότητα, αλλά σαν πλάσμα που διαθέτει μόνο νόηση.
- Το σχολείο οφείλει μέσω της αναβάθμισης των μαθημάτων αισθητικής καλλιέργειας, όπως καλλιτεχνικά, μουσική, λογοτεχνία, να μυήσει το νέο στη γνήσια τέχνη. Έτσι, το παιδί θα κατακτήσει ένα νέο τρόπο όρασης των πραγμάτων, περισσότερο πολυδιάστατο.
- Μέσω των ερεθισμάτων που παρέχει το σχολείο, ο νέος θα αποκτήσει γόνιμη φαντασία και διάθεση να εκφραστεί ελεύθερα ερμηνεύοντας και παράγοντας τέχνη.

Πρακτικά:

- Οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων στο πλαίσιο του σχολείου.
- Επαφή με πνευματικούς ανθρώπους και καλλιτέχνες που θα επισκέπτονται τους σχολικούς χώρους.
- Οργάνωση θεατρικών ομάδων, ρητορικών ομίλων και μουσικών παραστάσεων.
- Παρακολούθηση ποιοτικών θεατρικών παραστάσεων και εκθέσεων ζωγραφικής.
- Τα σχολικά εγχειρίδια να απαυγάζουν την καλαισθησία και το μέτρο, καλλιεργώντας την αισθητική αντίληψη του νέου καθώς καθημερινά έρχεται σε επαφή μαζί τους.

Επίλογος:

Καταλήγοντας, αγαπητοί συνδημότες, η επαφή των νέων με τον κόσμο των Μουσών, αποτελεί αναντίρρητα όχημα πολιτιστικής και πνευματικής προόδου της σύγχρονης κοινωνίας. Ας προσπαθήσουμε, λοιπόν, όλοι εμείς οι μαθητές με την καθοδήγηση των καθηγητών μας να της δώσουμε το ρόλο που της αξίζει στο εκπαιδευτικό σύστημα. Φυσικά, αρωγός στο πόνημα αυτό θα είναι το Υπουργείο Παιδείας με την απαραίτητη οικονομική και οργανωτική στήριξή του.

Σας ευχαριστώ που με ακούσατε.